

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

до комплексного державного екзамену з дисциплін

«Святе Письмо» і «Філософія релігії та теодіцея»,

«Догматичне богослов'я» і «Канонічне право»

Дисципліна – «Святе Письмо»

Тема 1. Вступ до біблійних наук»

1. Методологічні засади і принципи курсу.
2. Принципи об'єктивності, конфесійного плюралізму і толерантності, історизму та дуальності.
3. Загальна характеристика богословського та світського (науково-академічного) підходів до Біблії.
4. Ознайомлення зі структурою та загальним змістом курсу.
5. Методика роботи з біблійними текстами.
6. Міждисциплінарність курсу «Біблієзнавство».
7. Біблійна історія, біблійна археологія, біблійна географія, біблійна етнологія.
8. Загальний огляд історіографії курсу: богословський та світський (науково-академічний) бібліографічні блоки.
9. Методика роботи з біблійними текстами.

Тема 2. Соціально-історичний та філософсько-світоглядний контекст формування біблійних текстів

10. Доба виникнення Старозавітніх текстів.
11. Загальні етапи іудейської історії.
12. Становлення держави в Землі обітованій.
13. Формування релігійної системи іудаїзму.
14. Іудейське та Ізраїльське царства.
15. Історія Храму. Завоювання Іудеї Римом.
16. Статус Іудейської провінції в Римській імперії.
17. Палестина в елліністичному світі.
18. Початки християнства і формування Новозавітньої традиції.

19. Елліністичний світогляд та його впливи на іудейство та раннє християнство.
20. Стоїцизм, епікурейство, скептицизм, еkleктицизм, неопіфагорейство.
21. Платонізм, неоплатонізм.
22. Релігійні культури та масовий світогляд в Римській імперії.
23. Релігійні вірування, месіанські, есхатологічні сподівання та інтелектуальні пошуки в іудейському середовищі.
24. Ранньохристиянська традиція: есхатологічний та соціальний вимір формування Новозавітного канону: еволюція і трансформація.

Тема 3. Склад та структура Біблії: канон Старого Завіту

25. Поняття Біблійного канону.
26. Формування канону.
27. Визначення «правильності» текстів та їхнього складу.
28. Роль Переказу.
29. Історико-культурні підстави для формування канонічного тексту.
30. Традиційні погляди на природу Біблійного канону.
31. Богонантхненність як критерій канонічності.
32. Інші критерії канонічності.
33. Історичний характер текстуальних джерел Біблії.
34. Богословське розуміння богодухновенності Біблійних текстів.
35. Традиція «усного права» як джерело Старозавітного канону.
36. Писемні джерела Старозавітного тексту.
37. Давньоєврейська релігійна поезія.
38. Тора.
39. Становлення Старозавітних текстів, їх канонізація.
40. «Александрійський канон: традиція Септуагінти та Вульгати».
41. Палестинська версія: Ямнійський канон, масоретська традиція. Іудейський ТаНаХ (Тора – П'ятикнижжя, Небіїм – Пророки, Хетувім – Писання).
42. Упорядник ТаНаХу Раббі Акіба.
43. Старий завіт у християнській традиції: православна, католицька та протестантські редакції.
44. Структурний аналіз (філософсько-богословський контекст) Старозавітного канону: П'ятикнижжя (Буття, Вихід, Левит, Числа, Повторення Закону), Девтерономічний твір, твір Хроніста, поетичні книги, книги пророків («великі» та «малі» пророки).

Тема 4. Місце поетичних книг у структурі Святого Письма

45. Загальна анотація.
46. Методологічні засади і принципи курсу.
47. Принципи об'єктивності, конфесійного плюралізму і толерантності, історизму та дуальності.
48. Загальна характеристика богословського та світського (науково-академічного) підходів до Біблії.
49. Загальний огляд історіографії курсу: богословський та світський (науково-академічний) бібліографічні блоки.
50. Методика роботи з біблійними текстами.

Тема 5. Історизм книги Псалмів

51. Морально-етичний характер 1-30 псалмів.
52. Пісня на посвяту Храму Давида.
53. Ностальгія Ізраїля за незалежністю.
54. Обітниця Давида.
55. Кивот Завіту.
56. Обітниці Божі.

Тема 6. Біблійний символізм Пісні Пісень

57. Теологічна алегоричність Пісні Пісень.
58. Символічно-богословський характер поезії Нареченого.
59. Символічно-богословський характер поезії Нареченої.

Тема 7. Компаративний аналіз поетичних книг

60. Теологічний аналіз поетичних книг.
61. Семантико-семіотичний та герменевтичний аналіз поетичних книг.

Тема 8. Загальна характеристика пророчих книг

62. Етимологія поняття пророк у юдейській теології.
63. Сакральне-релігійне підґрунтя пророчої місії.
64. Гіпотези щодо авторства й історична періодизація пророчих книг.

Тема 9. Профетичний символізм книги Ісаї

65. Структура книги Ісаї.
66. Історичний контекст виникнення книги Ісаї.
67. Сотеріологічні пророцтва Ісаї.
68. Пророцтва щодо Юдеї та Самарії.

69. Теологічний оптимізм та алегоричність книги «втіхи Ізраїля».

Тема 10. Апологетика монотеїзму у книгах пророків Єзекиїла та Даниїла

70. Есхатологічне тлумачення монотеїзму пророком Єзекиїлом.

71. Єрусалим як місце поклоніння єдиному Богу: тлумачення протетичного символізму.

72. Історизм книги Даниїла.

73. Передбачення війни між Селевкідами і Птолемеями.

74. Теологічне тлумачення молитви Даниїла.

Тема 11. Космогонічна модель книги Буття

75. Символізм та алегоричність біблійної розповіді про створення всесвіту.

76. Символіка Вавилонської вежі.

77. Укладення союзу з Авраамом. Содом і Гоморра.

78. Перебування у єгипетському полоні.

Тема 12. Формування юдейської історично-релігійної ідентичності згідно з книгою Второзаконня

79. Монотеїзм Второзаконня.

80. Критика ідолопоклонства.

81. Повторення Декалогу.

82. Заборона мішаних шлюбів.

83. Золотий тілець як символ невірності.

84. Місце Кивота Завіту в юдейській культово-обрядовій практиці.

85. Практика релігійних паломництв у юдаїзмі.

86. Смерть Мойсея як біблійний символ «старої людини».

Тема 13. Становлення, розпад і занепад юдейської монархії згідно із книгами Царів

87. Помазання на царя і тривожне очікування Адонії.

88. Присуд Соломона.

89. Побудова храму Соломона.

90. Кивот Завіту у святині, молитва Соломона.
91. Багатство Соломона.
92. Гріх та смерть царя Соломона.
93. Біблійний символізм розповіді про вдову із Сарепти.
94. Символізм жертви пророка Іллі.
95. Покликання пророка Єлисея.
96. Внебовзяття Іллі, початок пророчої місії Єлисея.
97. Чудеса Єлисея: розмноження олії, отруєний казан, помноження хлібів.
98. Релігійне відновлення Ізраїля, наступники царя Йосії.

Тема 14. Історично-догматичний характер книг Макавеїв

99. Святування суботи.
100. Очищення та нове посвячення святині.
101. Становлення і розвиток відносин із Римом.
102. Історія Макавейських братів та їх матері.
103. Характеристика найважливіших догм віри: безсмертя душі, воскресіння з мертвих, тощо.

Література для підготовки з дисципліни «Святе Письмо»

1. Атлас библейской истории. С географическим указателем. Российское Библейское общество, 1995.
2. Большой путеводитель по Библии. М., 1993.
3. Библейская энциклопедия. М., 1991.
4. Гелей Г. Біблійний довідник Геллея. Торонто, 1985.
5. Релігієзнавчий словник. К., Четверта хвиля, 2016.
6. Кинематограф и Библия// Мень А. Словарь по библиологии <http://bpc056-1/psy/msu.ru/fam/books/dict/dict0.html>
7. Музыка и Библия// Мень А. Словарь по библиологии <http://bpc056-1/psy/msu.ru/fam/books/dict/dict0.html>
8. <http://www.wco.ru/biblio/books/>(біблієзнавчий сайт)
9. Абетка християнської науки і обряду. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 2016. – 339 с.

10. Академічне релігієзнавство: Підручник / За ред. А.М. Колодного. – К., 2016. – 431 с.
11. Архiepіскоп Мирослав Марусин. Божественна Літургія. – Рим, 1992.
12. Бодак В.А. Релігійна обрядовість в її соціальних вимірах. – К.: Гнозис, 2000.
13. Бойчук Б.В., Кияк С.Р., Коваль І.М., Миронюк І.Ф., Юсипчук Ю.В. Галицькі іконостаси і церковна археологія. – Івано-Франківськ: МістоНВ, 2016.
14. Бучинський Б. Змагання до унії руської церкви з Римом в р. 1498-1506 // Записки Українського наукового товариства в Києві. – К., 2015 – Кн. IV. – С. 100-136.
15. Ваврик М. Флорентійські унійні традиції в Київській митрополії 1450- 60 рр. // Записки ЧСВВ. – Львів, 2015. – Т. IV. – Вип. 3-4. – С. 329-362.
16. Василів П. Перший Нікейський Собор. Історичні передумови та його богословсько-філософський контекст. Правила Отців Першого Нікейського Собору. - Львів: Місіонер, 2009.
17. Василів Р. Концепція Церкви у Київського митрополита Петра Могили. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2015.
18. Владика Андрій Сапеляк. Українська церква на II Ватиканському Соборі. – Л.: Стрім, 2016.
19. Владика Софрон Мудрий. До питання вдосконалення правового забезпечення діяльності Української Греко-Католицької Церкви в Україні // Релігія і закон: проблеми правового врегулювання державно- церковних відносин. – К.: ВІП, 2015. – С. 120-125.
20. Владика Софрон Мудрий. Значення Галицької митрополії і Церкви в історії України // Київська Церква. – 2012. – № 2-3. – С. 20-22.
21. Владика Софрон Мудрий, ЧСВВ. Нарис історії церкви в Україні. – Івано-Франківськ: 2009.
22. Водопівець І. Еклезіологія. – Львів: Свічадо, 2015.
23. Головащенко С. Історія Церкви.- Львів.-2015
24. Головащенко С. Історія християнства. – К.: Либідь, 2013.
25. Гречко І. Роля християнства в побудові демократичного суспільства // Патріархат. – 2007. – № 4. – С. 9-12.
26. Гудінг Д., Леннокс Д. Людина та її світогляд: у пошуках істини і реальності. – Львів: МБФ, 2008. 29
27. Гудзяк Б. Криза і реформа: Київська митрополія, царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. – Львів: Інститут Історії Церкви ЛБА, 2000.
28. Декларація про відносини церкви до нехристиянських релігій „В наші часи“ – „Nostra aetate” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 305-310.

29. Декларація про релігійну свободу „Гідності людської“ – „Dignitatis humanae“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015– С. 375-392.
30. Декрет про пастирський уряд єпископів у Церкві „Христос – Господь“ – „Christus Dominus“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 211-245.
31. Декрет про служіння і життя пресвітерів „Пресвітерського чину“ – „Presbyterorum ordinis“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 449-497.
32. Декрет про засоби суспільного повідомлення „З-поміж подиву гідних“ – „Inter mirifica“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 61-74.
33. Декрет про Східні католицькі церкви „Східних Церков“ – „Orientalium Ecclesiarum“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 171-186.
34. Димид М. Попередні сесії Патріаршого Собору та внесок Єпархіальних Соборів // Документи єпархіальних соборів Української Греко-Католицької Церкви (2001-2002). – Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2002. – Т. 1. – С. 11-53.
35. Дисциплінарне релігієзнавство. Колект. монографія. За ред. А. Колодного. – К., 2010.
36. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. – Варшава, 1931. 65.
Луб І. Значення Замойського синоду в історії Унії // Добрий Пастир. – Станіслав – Перемишль, 1932. – Ч. 4. – С. 273-282.
37. Боровой Д. Д. Каноническое (церковное) право как нормативная система социально-правового регулирования: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. – Ставрополь, 2004. – 29 с.
38. Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви (30 червня – 4 липня 2002 р.). III-я сесія: „Ісус Христос – джерело відродження українського народу”. – Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2002.
39. Душпастирська конституція про церкву в сучасному світі „Радість і надія” – „Gaudium et spes“ // Документи Другого Ватиканського Собору.
40. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 499-619.

Дисципліна – «Філософія релігії та теодіцея»

1. Релігія, філософія і наука як форми суспільної свідомості.
2. Природа релігійної свідомості.
3. Особливості релігійної віри у надприродне.

4. Витоки філософії.
5. Природа філософського знання.
6. Теорія пізнання.
7. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання.
8. Принципи сенсуалізму та раціоналізму.
9. Інтуїтивне і дискурсивне пізнання.
10. Інтуїція і містика.
11. Проблема істини в пізнанні.
12. Абсолютне і відносне в істині.
13. Природа догматизму і релятивізму.
14. Методологія пізнання.
15. Історичні форми методології пізнання: раціоналізм і емпіризм, позитивізм, марксизм, неопозитивізм, структуралізм, феноменологія, герменевтика, «новий раціоналізм» тощо.
16. Релігійна віра, філософські погляди та наукові знання в процесі пізнання; сенсуалізм, апостеріорі та апріорі, раціонально-логічне та чуттєво-емоційне в релігійному, філософському та науковому пізнанні.
17. Співвідношення раціоналізму в богословсько-теологічному тлумаченні світу з вірою як специфічною релігійною формою його пізнання.
18. Богословсько-теологічний антиномізм.
19. Релігійна філософія як спроба раціонального пояснення світу та самої релігії з позицій розуму.
20. Схоластичні методи формальної логіки та казуїстики.
21. Томізм.
22. Принцип «гармонії віри і розуму Ф.Аквінського та його кредо «філософія – служниця богослов'я».
23. Переважання раціоналізму над емпіризмом у філософському осмисленні релігії.
24. Скептицизм як принцип мислення і філософська концепція. Агностицизм як крайня форма скептицизму та його вияви у філософії (Д.Юм, Д.Берклі, І.Кант, емпіріокритицизм – махізм, емпіріомонізм, емпіріосимволізм; позитивізм, прагматизм, неопозитивізм, екзистенціалізм).
25. Фідеїзм як богословсько-теологічне вчення, що заперечує розум в ім'я віри.
26. Протиставлення інтуїтивізму та ірраціоналізму раціональному пізнанню у філософії (раціоналістична «лінія Арістотеля та ірраціональна «лінія Платона»).
27. Ірраціоналістичні тенденції неоплатонізму Плотіна та інших неоплатоніків, вчення Августина Блаженного (августинізму), Б.Паскаля, Ф.Шеллінга, волюнтаризму А.Шопенгауера, неотомізму, «філософії життя»

Ф.Ніцше, В.Дільтея, О.Шпенглера, інтуїтивізму А.Бергсона, теорії психоаналізу З.Фрейда та К.Юнга, екзистенціалізму.

28. Плюралізм поглядів на релігійний феномен.

29. Релігія як об'єкт та предмет всебічного вивчення: богословсько-теологічного тлумачення, теоретично-філософського осмислення та наукового дослідження релігії.

30. Особливості основних підходів до пізнання й пояснення феномену релігії: богословсько-теологічного, теоретично-філософського та емпірично-наукового як відповідно першої, другої та третьої історичної форми релігієпізнання.

31. Особливості складання структури конфесійного (церковного) релігієзнавства.

32. Теїзм як релігійне вчення про Бога, центральне ядро теології (богослов'я) різних конфесій, головна пізнавальна проблема конфесійного релігієзнавства.

33. Теологія (богослов'я) як віронавчальне, догматичне джерело конфесійної релігійної філософії (філософської теології).

34. Історія складання християнського релігієзнавства.

35. Апологетика (II-III ст.) – основне богослов'я.

36. Патристика (IV-VIII ст.) – догматичне (доктринальне) богослов'я.

37. Розмежування православного богослов'я та католицької теології.

38. Напрями сучасної католицької філософії: неотомізм, неоавгустинізм, тейярдизм.

39. Релігійний феномен як один з об'єктів філософської рефлексії.

40. Філософія релігії – складова частина структури філософії, галузь філософського знання, філософічне вчення про релігію, що осмислює релігійне розуміння світу і з'ясовує його істинність.

41. Специфіка філософії релігії як особливого типу філософствування, об'єктом якого є релігійна свідомість.

42. Філософія релігії як особлива ділянка аксіології, що розглядає релігійні вартості, стосуючись «міркувань духу» над релігійним ставленням до дійсності.

43. Відмінність понять «філософія релігії» та «релігійна філософія».

44. Основні форми філософії релігії та їх характерні риси.

45. Філософське релігієзнавство, його об'єктивно-неупереджений характер та пізнавальна функція стосовно релігійного феномену.

46. Відмінні особливості парадигм філософії релігії, передусім конфесійної релігійної філософії та позаконфесійної філософської теології, Заходу і Сходу.

47. Теологія (богослов'я) – комплекс богословсько-теологічних дисциплін, система обґрунтування й апології конфесійних віровчень як ідейно-доктринальне джерело релігійної філософії.

48. Віронавчально-догматичні та структурно-дисциплінарні особливості теології (богослов'я) різних конфесій.

49. Основні конфесійні форми теології (богослов'я) Заходу і Сходу.

50. Конфесійна структура християнської теології (богослов'я), її православний, католицький та протестантський різновиди.

51. Православне богослов'я – вчення про Бога в його православному тлумаченні, систематизований виклад віровчення православ'я.

52. Католицька теологія – система обґрунтування теїзму та ін віронавчальних догматів католицизму.

53. Католицьке сповідання віри і доповнення про «чистилище». Догмат про «папську непогрішимість».

54. Протестантська теологія – система обґрунтування конфесійних доктрин протестантизму та її ідейне джерело – Реформація (принципи: «виправдання вірою», загального священства, виключного авторитету Біблії).

55. Заперечення окремих християнських догматів (Св.Трійця, безсмертя душі) деякими протестантськими конфесіями (єговізм, адвентизм).

56. Конкретні теології сучасного протестантизму: есхатологічна, процесу, миру, надії, політики, феміністська.

57. Особлива «філософізація» протестантської теології.

58. Взаємопов'язані типи та сучасні напрями богословського модернізму й філософії протестантизму.

59. Місце релігійної філософії в системі конфесійного релігієзнавства (богословсько-теологічному комплексі різних конфесій) як концептуально-теоретичного обґрунтування його змісту.

60. Філософська теологія як специфічна форма ідеалізму.

61. Особливості християнської філософської теології.

62. Пізньоантичні філософські джерела первісного християнства (Філон і Сенека як філософські «батько та дядько християнства»).

63. Спільність еволюції християнської теології (богослов'я) і філософії.

64. Специфіка протестантської філософії.

65. Взаємозв'язок розвитку теології й філософії протестантизму, боротьба раціоналізму та ірраціоналізму в ньому.

66. Особливості конфесійної філософської теології Сходу.

67. Два напрями еволюції мусульманської теології і філософії (ортодокси, модерністи).

68. Релігійна філософія буддизму, його ідейних напрямів, течій, шкіл.

69. Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна.

70. Засновники та видатні дослідники проблем релігієзнавства. філософія релігії (Б.Спіноза, Г.Лейбніц, Д.Юм, І.Кант, Ф.Шеллінг, Г.Лессінг, А.Швейцер, К.Ясперс), філософія та історія релігії (Й.Гердер, Л.Фейербах, Б.Бауер, Д.Штраус, Г.Барт, А.Гарнак), Г.Гегель (філософія релігії, філософія історії релігії, історіософія, історія релігії), Ф.Шлейермахер (філософія, історія, психологія релігії, герменевтичне релігієзнавство), О.Конт (філософія, соціологія релігії), Г.Спенсер (філософія, соціологія, антропологія, історія релігії), М.Мюллер (порівняльне релігієзнавство: структурна і порівняльна лінгвістика, порівняльна міфологія, етнологія, історія релігії), історія релігії (Е.Ренан, А.Луазі), Е.Тайлор (етнологія, антропологія, історія релігії, порівняльне релігієзнавство), антропологія релігії (Дж.Леббок, Р.Маретт), порівняльне релігієзнавство і фольклористика; етнографія, антропологія, історія релігії (Е.Ленг, Дж.Фрезер), соціологія релігії (М.Вебер, Е.Дюркгейм), соціологія, етнологія, антропологія, історія релігії (Л.Леві-Брюль, Б.Малиновський), Е.Трельч, В.Шмідт (етнографія, антропологія історія релігії), психологія релігії (У.Джемс, В.Вундт, Дж.Леуб, З.Фройд, К.Юнг, Е.Фромм, Г.Оллпорт), Ш.де ля Соссей (феноменологія, філософія, історія релігії), Р.Отто (філософія, феноменологія релігії), М.Шелер (філософія, антропологія, феноменологія релігії), феноменологія релігії (М.Еліаде, Г.Ван дер Леув).

Література для підготовки з дисципліни «Філософія релігії та теодіцея»

1. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук. ред. проф.А.Колодного. – К., 2015.
2. Аринин Е. Философия религии. Принципы сущностного анализа. – Архангельск, 1998.
3. Вальверде К. Філософська антропологія. – К., 2014.
4. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения. – М., 1980.
5. Гребнер А. Основы доктринального богословия. – М., 1999.
6. Губман Б. Современная католическая философия. – М., 1988.
7. Дейвіс Б. Вступ до філософії релігії. – К., 2016.
8. Древнекитайская философия: В 2 т. – М., 1972.
9. Жильсон Э. Философ и теология. – М., 1995.
10. История китайской философии. – М., 1989.
11. История философии в кратком изложении. – М., 1991.

12. Кейлер Э. Основы христианской веры. – М., 1998.
13. Кимелев Ю.А. Современная западная философия религии. – М., 1989.
14. Кимелев Ю.А. Философский теизм. – М., 1993.
15. Кимелев Ю.А. Философия религии: систематический очерк. – М., 1998.
16. Копплстон Ф.Ч. История средневековой философии. – М., 1997.
17. Кувакин В.А. Религиозная философия в России. – М., 1991.
18. Кузнецов В.Н. Французский материализм XVIII в. – М., 1991.
19. Литтл Б.А. Религиозная эпистемология. – Симферополь, 1996.
20. Любак Д. Лекції з метафізики. – Львів, 1995.
21. Мак-Грат А. Введение в христианское богословие. – Одесса, 1998.
22. Мистика. Религия. Вера. – М., 1998.
23. Мистика. Религия. Наука. – М., 1996.
24. Митрохин Л.Н. Философия религии: (опыт истолкования Марксова наследия). – М., 1993.
25. Нарский И.С. Западноевропейская философия XVII в. – М., 1974.
26. Нарский И.С. Западноевропейская философия XVIII в. – М., 1973.
27. Нарский И.С. Западноевропейская философия XIX в. – М., 1976.
28. О'Коллинз. Фундаментальная теология. – СПб., 1993.
29. Радхакришнан С. Индийская философия. – М., 1957, 1959.
30. Свободомыслие и атеизм в древности, средние века и в эпоху Возрождения. – М., 1986.
31. Стасюк С., Завіла Р. Основи догматичного богослов'я. – Львів, 1997.
32. Томпсон М. Философия религии. – М., 2001.
33. Угринович Д.М. Введение в религиоведение. – М., 1985.
34. Философия. Религия. Культура. Критический анализ современной буржуазной философии. – М., 1982.
35. Философские вопросы буддизма. – Новосибирск, 1984.

Дисципліна – «Догматичне богослов'я»

Тема 1. Становлення християнської догматики

1. Догматичні приписи ранньохристиянських громад

2. Семантико-семіотичний та символічний зміст догматичних приписів катакомбної Церкви.

Тема2. Догми перших вселенських соборів

3. Історичні передумови становлення літургійно-гомілетичної традиції на християнському Сході.
4. Еволюція християнської проповіді.

Тема 3. Догматика Пасхи

5. Історичне значення Христового Воскресіння.
6. Семантико-семіотичний та герменевтичний аналіз літургійних текстів Квітної Тріоди.

Тема 4. Основи еклезіології

7. Структура Символу Віри.
8. Онтологічне наповнення Символу Віри (Перша Особа Присвятої Трійці).
9. Хистологічне наповнення (Друга Особа Присвятої Трійці). Пневматологічне наповнення (Третя Особа Присвятої Трійці).

Тема: 5 Основи есхатології

- 10.Догматика останніх речей.
- 11.Християнське вчення про смерть.
- 12.Християнське вчення про Страшний Суд.
- 13.Католицька догма про чистилище.
- 14.Християнське вчення про загальне воскресіння з мертвих.
- 15.Християнське вчення про пекло.

Література для підготовки з дисципліни «Догматичне богослов'я»

1. Абетка християнської науки і обряду. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 2014.
2. Академічне релігієзнавство: Підручник / За ред.. А.М. Колодного. – К., 2015.
3. Архієпископ Мирослав Марусин. Божественна Літургія. – Рим, 2012.
4. Архієпископ Волоколамський Іларіон (Алфєєв). Таїнство віри: Вступ до православного богослів'я / Архієпископ Іларіон. – Київ: АДФ-Україна, 2009.

5. 7. Бенедикт XVI. Постсинодальное Апостольское обращение «Verbum Domini» (21 января 2011 г.) о Слове Божиим в жизни и миссии Церкви // <http://www.radiovati-cana.org/rus/articolo.asp?c=455988.29>
6. Бодак В.А. Релігійна обрядовість в її соціальних вимірах. – К.: Гнозис, 2000.
7. Бойчук Б.В., Кияк С.Р., Коваль І.М., Миронюк І.Ф., Юсипчук Ю.В. Галицькі іконостаси і церковна археологія. – Івано-Франківськ: МістоНВ, 2012.
8. Вайдліх В. Про концепції, що примиряють природничі науки і теологію // Філософська і соціологічна думка. – 1994. – № 11-12. – С. 165-185.
9. Василів Р. Концепція Церкви у Київського митрополита Петра Могили. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2014.
10. Вальденфельс Б. Вступ до феноменології / Бернхард Вальденфельс. – К.: Альтерпрес, 2002.
11. Віра і духовність – двоє крил людського духу. – К.: Світ знань, 2001.
12. Владика Андрій Сапеляк. Українська церква на II Ватиканському Соборі. – Л.: Стрім, 1995.
13. Владика Софрон Мудрий ЧСВВ. Короткий коментар до десяти заповідей Божих. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 2001.
14. Водопівець І. Еклезіологія. – Рим – Львів: Свічадо, 1994.
15. Врош В. Слово Боже. Відповіді Біблії на закиди сектантів проти Католицької Церкви. – Львів: Місіонер, 1997.
16. Гудінг Д., Леннокс Д. Людина та її світогляд: у пошуках істини і реальності. – Львів: МБФ, 2008.
17. Декларація про відносини церкви до нехристиянських релігій „В наші часи“ – „Nostra aetate” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 305-310.
18. Декларація про релігійну свободу „Гідності людської“ – „Dignitatis humanae” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 375-392.
19. Декрет про екуменізм „Возстановлення одності“ – „Unitatis redintegratio” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – § 6. – С. 195-196.
20. Декрет про Східні католицькі церкви „Східних Церков” – „Orientalium Ecclesiarum” // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 171-186.

21. Дисциплінарне релігієзнавство. Колект. монографія. За ред. А. Колодного. – К., 2010.
22. Догматична Конституція про Боже об'явлення „Боже Слово“ – „Dei Verbum“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 311-331.
23. Догматичне богослов'я Католицької церкви. – Л.; Стрім, 1994.
24. Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996.
25. Дольницький І. Типик Української Католицької Церкви. – Рим: Вид-во отців василіян, 1992.
26. Душпастирська конституція про церкву в сучасному світі „Радість і надія” – „Gaudium et spes“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо. – 1996. - С. 499-619.
27. Енцикліка „Evangelium vitae“ Святішого Отця Йоана Павла II. (25.03.95). – Рим: Libreria editrice Vaticana, 1995.
28. Енцикліка Святішого Отця Івана Павла II. „Fides et Ratio“ до єпископів Католицької Церкви про співвідношення віри й розуму. – Київ – Львів: Кайрос – Свічадо, 2000.
29. Заповіді Божі і церковні. Радіопроповіді з Ватикану. – Л.: Місіонер, 2008.
30. Іван Павло II. Пам'ять та ідентичність. Бесіди на зламі століть. – Львів: Літопис, 2005.
31. Іван Павло II. Переступити поріг надії. Відповіді на питання Вітторіо Мессорі / пер. з польс. Н. Попач. – Київ: Кайрос, Львів: Свічадо, 1995.
32. Кардинал Йозеф Гьофнер. Християнське суспільне вчення. – Львів: Свічадо, 2002.
33. Кардинал Йосиф Ратцінгер. Богослов'я літургії // Календар „Місіонаря“ на 2006 рік. – Львів: Місіонар, 2006. – С. 107-118.
34. Кардинал Йосиф Ратцінгер. Примат, єпископат і апостольське наступництво // Календар „Місіонаря“ на 2006 рік. – Львів: Місіонар, 2006. – С. 85-102.
35. Кардинал П. Пупард. Від релігійного досвіду до віри в Бога Ісуса Христа // Віра і духовність – два крила людського духу / Збірн. Матеріалів наук. колоквиуму / Ред. кол.: А.М.Колодний (голов. ред..) та ін. – К.: Світ знань, 2001. – С. 106-120.
36. Кардинал Крістоф Шенборн. Мета чи випадок? Створення світу й еволюція з точки зору розсудливої віри. – Львів: Місіонер, 2008.

- 37.Карташев А.В. Вселенские соборы. – Клин: Фонд «Христианская жизнь», 2002.
- 38.Катехизм для парохів / За ред. отця–доктора М.-І. Любачівського. – НьюЙорк – Мюнхен: Логос, 1961.
- 39.Катехизм Католицької Церкви. – Синод Української Греко-Католицької Церкви, 2002.
- 40.Катехизм Католицької Церкви: Компендіум. – Львів: Свічадо, 2008.
- 41.Катрій Ю. Божественна Літургія – джерело святості. – Торонто – НьюЙорк: Вид-во отців василіян, 1997.
- 42.Катрій Ю. Наша християнська традиція. – Нью-Йорк – Рим: Вид-во отціввасиліян, 1988.
- 43.Катрій Ю. Пізнай свій обряд! Літургійний рік Української КатолицькоїЦеркви. – 1992.
- 44.Кияк С. Апологетика. Оборона християнської віри з основами фундаментальної теології. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ. – 1997.
- 45.Кияк С. Фундаментальна теологія: Навчально-методичні рекомендації для студентів спеціальності «Релігієзнавство». – Івано-Франківськ: ПП Маргітич О. І. – 2011.
- 46.Кияк С. Християнська етика: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ, 1997.
- 47.Кияк С. II Ватиканський собор і релігійно-суспільні проблеми сучасності: Навчальний посібник. – Жовква: Місіонер, 2011.
- 48.Кияк С. Р. Ідентичність українського католицизму: генезис, проблеми, перспективи: Монографія. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006.
- 49.Климишин І. Вчені знаходять Бога. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2002.
- 50.Климишин І.А., Климишин О.І. Збагнути світ і себе в ньому (тим, хто задумується над місцем релігії у своєму світогляді). – Івано-Франківськ: Гостинець, 2004.
- 51.Климишин І.А., Климишин О.І. Синиці й журавлі: у пошуках першооснов буття. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006.
- 52.Кодекс Канонів Східних Церков. – Рим: Вид-во отців Василіян, 1993.
- 53.Козирчук Л. Г., Гуценко С. Л. Це було так! Біблія і сучасна наука про походження Всесвіту – Донецьк: Донецький науково-технічний центр. 2005.
- 54.Колодний А. Іван Павло II про природу раціонального пізнання // Віра і духовність – два крила людського духу / Збірн. Матеріалів наук. колоквиуму

- / Ред. кол.: А.М.Колодний (голов. ред..) та ін. – К.: Світ знань, 2001. – С. 129-133.
55. Колодний А. Релігієзнавство/ А.Колодний // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 544.
56. Колодний А. Релігієзнавство і теологія [Текст] / А.Колодний // Релігієзнавчий словник. – К.: Четверта хвиля, 1996. – С. 272.
57. Колодний А. М. Основи релігієзнавства. Курс лекцій. – Дрогобич – Київ, 2016.
58. Колодний А.М. Україна в її релігійних виявах. – Львів: Сполом, 2015.
59. Колодний А.М., Филипович Л.О. Релігійна духовність українців: вияви, постаті, стан. – Львів: Логос, 1996.
60. Конституція про святу Літургію «Священний Собор» – „Sacrosanctum Concilium“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 9-57.
61. Конфесіологія релігії. Колективна монографія. За наук. ред. Професорів А.Колодного і Л.Филипович // Українське релігієзнавство. – Київ, 2009.
62. Корчагін К. Божественне Одкровення. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ, 1996.
63. Корчагін К. Таїнство Церкви. – Кн.1 і 2. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 1997.
64. Костюк П. Нарис історії Вселенської Церкви. – Івано-Франківськ: Гостинець, 2012.
65. Костюк П. Соціальна доктрина церкви. Короткий нарис: джерела – енцикліки – основні поняття. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ, 1996.

Дисципліна – «Канонічне право»

1. Визначення канонічного права як складової частини церковного законодавства.
2. Значення терміна «канон» у різних сферах життєдіяльності людини.
3. Поділ канонічного права на загальне і приватне.
4. Об'єкт канонічного права.
5. Предмет канонічного права.
6. Еклезіологічна складова системи канонічного права.
7. Юридична складова системи канонічного права.
8. Методи канонічного права.
9. Принципи канонічного права.

10. Особливості норм канонічного права.
11. Загальнофілософські категорії канонічного права.
12. Загальноправові та еклезіоправові категорії канонічного права.
13. Загальнонаукові та конкретно наукові поняття канонічного права.
14. Психологічні категорії та поняття канонічного права.
15. Релігійні категорії та поняття канонічного права.
16. Теологічні категорії і поняття канонічного права.
17. Категорія віри у канонічному праві.
18. Поняття канонічної норми.
19. Функції канонічного права.
20. Співвідношення понятійно-категоріального апарату канонічного права.
21. Головні історичні етапи формування каноністики.
22. Загальна характеристика епохи «старого» канонічного права.
23. Загальна характеристика епохи «нового» канонічного права.
24. Загальна характеристика епохи «новітнього» канонічного права.
25. Міланський едикт як визначальна подія епохи «старого» права.
26. Загальна характеристика Декрету Граціана.
27. Значення першого історичного етапу для формування каноністики.
28. Характерні риси класичної каноністики.
29. Характерні риси новітньої каноністики.
30. Сутність біблійного канонічного законодавства.
31. Завіт у біблійно-канонічному законодавстві: значення поняття.
32. Умови завіту з Авраамом.
33. Десять заповідей як основа старозавітного закону.
34. Загальна характеристика структури Старого Завіту.
35. Історичні передумови виникнення Нового Завіту.
36. Загальна характеристика структури Нового Завіту.
37. Суть і значення євангельського канону.
38. Місце Діянь та Послань апостолів у новозавітному каноні.
39. Порівняльний аналіз Старого і Нового Завіту.
40. Система санкцій у Старому Завіті.
41. Церква як важливий інституційний чинник соціальної структури суспільства.
42. Канонічні ознаки церкви.
43. Особливості ієрархічного устрою церкви.
44. Біблійне розуміння церкви.
45. Православне трактування церкви.
46. Католицьке трактування церкви.
47. Протестантське трактування церкви.
48. Суб'єктивне розуміння церковного права.

49. Об'єктивне розуміння церковного права.
50. Ідеальне розуміння церковного права.
51. Формальне розуміння церковного права.
52. Мораль як основа церковних канонів.
53. Релігійно-теологічне обґрунтування канонічного права у протестантизмі.
54. Благодать як підстава канонічного закону у католицизмі.
55. Есхатологія як складовий елемент канонічного закону у католицизмі.
56. Канонічний закон як функція церкви.
57. Канонічно-еклезіологічна формула Філіпса.
58. Підходи італійської світської каноністики.
59. Підходи представників Наваррської школи.
60. Канонічна система В. Бертрамса.
61. Канонічна система П. Уцінга.
62. Канонічна система К. Мерсдорфа.
63. Конституційні елементи канонічного права.
64. Державна політика незалежної України щодо релігії та церкви.
65. Відновлення конституційних засад міжконфесійних відносин в Україні.
66. Правова систематизація церковних законів.
67. Конституційні підвалини системи канонічного права.
68. Корпоративне право римського зразка.
69. Корпоративне право германського зразка.
70. Поняття церковної юрисдикції.
71. Поширення церковної юрисдикції.
72. Поділ церковної юрисдикції.
73. Загальні еклезіологічні норми канонічного права.
74. Структурно-правові елементи канонічного права.
75. Адміністративні акти канонічного права.
76. Принципи східного канонічного права.
77. Нова система канонічного права.
78. Канонічне спадкоємне право.
79. Канонічне договірне право.
80. Канонічне право власності.
81. Церковне управління і нагляд.
82. Майнові права церкви.
83. Утримання духовенства.
84. Розпорядження церковним майном.
85. Церковне майнове право.
86. Поняття шлюбу і його мета.

87. Сутність шлюбу і його мета.
88. Шлюбне законодавство.
89. Таємниця укладення шлюбу.
90. Перешкоди для укладення шлюбу.
91. Форма укладення шлюбу.
92. Поняття змішаних шлюбів.
93. Загальні принципи уневажнення шлюбу.
94. Особливості реєстрації шлюбу.
95. Шлюбні процеси у канонічному праві.

Література для підготовки з дисципліни «Канонічне право»

1. Абетка християнської науки і обряду. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 2016. – 339 с.
2. Академічне релігієзнавство: Підручник / За ред.. А.М. Колодного. – К., 2016. – 431 с.
3. Архиепископ Мирослав Марусин. Божественна Літургія. – Рим, 1992.
4. Бодак В.А. Релігійна обрядовість в її соціальних вимірах. – К.: Гнозис, 2000.
5. Бойчук Б.В., Кияк С.Р., Коваль І.М., Миронюк І.Ф., Юсипчук Ю.В. Галицькі іконостаси і церковна археологія. – Івано-Франківськ: МістоНВ, 2016.
6. Бучинський Б. Змагання до унії руської церкви з Римом в р. 1498-1506 // Записки Українського наукового товариства в Києві. – К., 2015 – Кн. IV. – С. 100-136.
7. Ваврик М. Флорентійські унійні традиції в Київській митрополії 1450- 60 рр. // Записки ЧСВВ. – Львів, 2015. – Т. IV. – Вип. 3-4. – С. 329-362.
8. Василів П. Перший Нікейський Собор. Історичні передумови та його богословсько-філософський контекст. Правила Отців Першого Нікейського Собору. - Львів: Місіонер, 2009.
9. Василів Р. Концепція Церкви у Київського митрополита Петра Могили. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2015.
10. Владика Андрій Сапеляк. Українська церква на II Ватиканському Соборі. – Л.: Стрім, 2016.
11. Владика Софрон Мудрий. До питання вдосконалення правового забезпечення діяльності Української Греко-Католицької Церкви в Україні //

- Релігія і закон: проблеми правового врегулювання державно- церковних відносин. – К.: ВІП, 2015. – С. 120-125.
12. Владика Софрон Мудрий. Значення Галицької митрополії і Церкви в історії України // Київська Церква. – 2012. – № 2-3. – С. 20-22.
  13. Владика Софрон Мудрий, ЧСВВ. Нарис історії церкви в Україні. – Івано-Франківськ: 2009.
  14. Водопівець І. Еклезіологія. – Львів: Свічадо, 2015.
  15. Головащенко С. Історія Церкви.- Львів.-2015
  16. Головащенко С. Історія християнства. – К.: Либідь, 2013.
  17. Гречко І. Роля християнства в побудові демократичного суспільства // Патріархат. – 2007. – № 4. – С. 9-12.
  18. Гудінг Д., Леннокс Д. Людина та її світогляд: у пошуках істини і реальності. – Львів: МБФ, 2008. 29
  19. Гудзяк Б. Криза і реформа: Київська митрополія, царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. – Львів: Інститут Історії Церкви ЛБА, 2000.
  20. Декларація про відносини церкви до нехристиянських релігій «В наші часи» – «Nostra aetate» // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 305-310.
  21. Декларація про релігійну свободу «Гідності людської» – «Dignitatis humanae» // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015– С. 375-392.
  22. Декрет про пастирський уряд єпископів у Церкві „Христос – Господь“ – «Christus Dominus» // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 211-245.
  23. Декрет про служіння і життя пресвітерів „Пресвітерського чину“ – „Presbyterorum ordinis“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 449-497.
  24. Декрет про засоби суспільного повідомлення „З-поміж подиву гідних“ – „Inter mirifica“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 61-74.
  25. Декрет про Східні католицькі церкви „Східних Церков“ – „Orientalium Ecclesiarum“ // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 171-186.

26. Димид М. Попередні сесії Патріаршого Собору та внесок Єпархіальних Соборів // Документи єпархіальних соборів Української Греко-Католицької Церкви (2001-2002). – Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2002. – Т. 1. – С. 11-53.
27. Дисциплінарне релігієзнавство. Колект. монографія. За ред. А. Колодного. – К., 2010.
28. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. – Варшава, 1931. 65. Луб І. Значення Замоїського синоду в історії Унії // Добрий Пастир. – Станіслав – Перемишль, 1932. – Ч. 4. – С. 273-282.
29. Боровой Д. Д. Каноническое (церковное) право как нормативная система социально-правового регулирования: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. – Ставрополь, 2004. – 29 с.
30. Догматичне богослов'я Католицької церкви. – Л.; Стрім, 2014.
31. уворов Н. С. Учебник церковного права / Под ред. и с предисл. В. А. Томсинова – М.: Зерцало, 2004. – 504 с.
33. Документи Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви (30 червня – 4 липня 2002 р.). III-я сесія: „Ісус Христос – джерело відродження українського народу”. – Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2002.
34. Душпастирська конституція про церкву в сучасному світі „Радість і надія” – „Gaudium et spes“ // Документи Другого Ватиканського Собору.
- 30 Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 2015. – С. 499-619.
35. Єпископ Софрон Мудрий. Публічне право церкви і конкордати. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА. – 2002.
36. Єпископ Софрон Мудрий. Короткий коментар Кодексу Канонів Східних Церков. Вибрані титули. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТА, 2002.
37. Жужек І. Аналітичний покажчик Кодексу Канонів Східних Церков. – Рим – Львів, 1993. 38. Іван Павло II. Пам'ять та ідентичність. Бесіди на зламі століть. – Львів: Літопис, 2005.
39. Кардинал Йозеф Гьофнер. Християнське суспільне вчення. – Львів: Свічадо, 2002.
40. Кардинал Йосиф Ратцінгер. Богослов'я літургії // Календар „Місіонаря“ на 2006 рік. – Львів: Місіонар, 2006. – С. 107-118.

41. Кардинал Йосиф Ратцінгер. Примат, єпископат і апостольське наступництво // Календар „Місіонаря“ на 2006 рік. – Львів: Місіонар, 2006. – С. 85-102.
42. Карташев А.В. Вселенские соборы. – Клин: Фонд «Христианская жизнь», 2002.
43. Каськів О. Історично-юридичний розвиток партикулярного права Української Греко-Католицької Церкви у світлі Кодексу Канонів для Східних Церков. – Рим, 2012.
44. Катехизм Католицької Церкви. – Львів: Синод Української Греко-Католицької Церкви, 2014.
45. Катехизм Католицької Церкви: Компендіум. – Львів: Свічадо, 2008.
46. Катехизм Української Греко-Католицької Церкви: Христос наша Пасха. Львів: Свічадо, 2011.
47. Катрій Ю. Наша християнська традиція. – Нью-Йорк – Рим: Вид-во отців василіян, 1988. 48. Катрій Ю. Наш східний обряд – священна традиція нашої Церкви й народу // Календар „Світла“ на Божий 2000 ювілейний рік. – Торонто – Львів: Місіонар, 2000. – С. 45-47.
50. Катрій Ю. Український народ і його тисячолітня культура // Календар „Світла“ на Божий 2000 ювілейний рік. – Торонто – Львів: Місіонар, 2000. – С. 135-137.
51. Кияк С. Єпископ Григорій Хомишин – творець культово-обрядових засад духовності українського католицизму // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. – Львів: Логос, 2005. – Кн. 2. – С. 94-101.
52. Костюк П. Соціальна доктрина церкви. Короткий нарис: джерела – енцикліки – основні поняття. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ, 1996.
53. Яроцький П. Етноконфесійна самобутність і сакральна самоцінність східного обряду у київському християнстві: історичний екскурс і сучасні рефлексії // Київська традиція і східний обряд в Українському християнстві. – Київ – Тернопіль: Рада, 2004. – С. 25-32.
54. Яроцький П. Католицизм на українських землях // Історія релігій в Україні: У 10 т. – Київ – Дрогобич: Коло, 2003. – Т. 10: Релігія і церква років незалежності України. – С. 165-187.
55. Кияк С. Український католицизм – церковно-обрядовий аспект // Українське релігієзнавство. – 2004. – № 2 (30). – С. 96-105.

58. Кодекс Канонів Східних Церков. – Рим: Вид-во отців василіан 2016.
59. Практичне релігієзнавство. Колективна монографія. За редакцією професорів А.Колодного і Л.Филипович. – Київ: Українська конфедерація журналістів та Українська асоціація релігієзнавців, 2012.